
نقش آفرینی زنان در نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

فاطمه اسبقی^۱

چکیده

از آنجاکه بانوان مسلمان در شکل‌گیری و تداوم نهاد مقدس خانواده و جامعه اسلامی مناسب با طراز انقلاب اسلامی ایران، همواره نقشی اساسی در فرهنگ‌سازی داشته‌اند اما متأسفانه نگاه جنسیتی به این قشر، منجر به غفلت در این امر گشته؛ از این رو با امکان نظر به اهمیت مسئله در سبک زندگی اسلامی که فرمایش بزرگان نیز مؤید آن است؛ مقام معظم رهبری نیز همچون دیدبانی حکیم و خیرخواه، همواره به ضرورت زدودن این غفلت توجه نشان داده و گام‌های مؤثری در این راستا برداشته‌اند. ایشان در پرتو صدور بیانیه گام دوم، برای نهادینه نمودن نقش چشمگیر بانوان، نکات سودمندی را یادآور شدند. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی ضمن بهره‌گیری از توصیه‌های حکیمانانه رهبر فرزانه انقلاب اسلامی ایران در خلال بیانیه گام دوم تدوین یافته و می‌کوشد تا با تحلیل مضامین، به تبیین نقش بانوان مسلمان در دو حوزه «خانواده» و «اجتماع» پردازد. مضامین حاصل از این پژوهش این است که قشر عظیم بانوان، در حوزه‌هایی همچون: تحکیم نهاد خانواده، روان و عاطفه،

---

۱. دانش پژوه سطح ۴ مجتمع آموزش علوم اسلامی کوثر rohangizasbaghi@yahoo.com

تربیت درست، پویایی جامعه، سیاست همگون با طراز آموزه‌های اسلامی و گرایش و تثبیت دین‌باوری در خانواده‌ها و جامعه، صاحب‌نقشی کلیدی هستند.
واژه‌های کلیدی: سبک زندگی، نقش بانوان در بیانیه گام دوم، نقش زیستی، نقش روانی، نقش اجتماعی.

مقدمه

امکاناتی که درون خانواده برای فرهنگ‌سازی وجود دارد، مانند روابط مودت‌آمیز اعضای خانواده که به راحتی خطاها و کاستی‌ها را در خود هضم می‌کند و عرصه‌ای برای رشد و اعتلای افراد فراهم می‌سازد و نیز تأثیرپذیری از رفتار والدین که با مکانیسم منحصر به فرد انجام می‌پذیرد، همه از ابعاد و انواع امکانات بالقوه و بالفعل این نهاد اجتماعی محسوب می‌شوند؛ بنابراین با توجه به اهمیت مسئله در نقش‌آفرینی زنان در نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی که فرمایش مقام معظم رهبری نیز مؤید آن است، «پرورش اسلامی زنان و مردان در همه‌ی مسائل باید پرورش اسلامی (الگوسازی اسلامی) پیدا کنند». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جمعی از پرستاران، ۲۲/ ۸/ ۱۳۷۰، <https://khl.ink/f/25111370/>)

همچنین «مأنوس شدن زنان و مردان با قرآن، زیرا زن و مرد آشنای با قرآن و مأنوس با قرآن می‌تواند در تربیت فرزند تأثیر زیادی داشته باشد». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جمعی از بانوان قرآن‌پژوه کشور، ۲۸/ ۷/ ۱۳۸۸، <https://khl.ink/f/8259>)

همچنین با توجه به اینکه خطاب امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب، بیشتر به جوانان است و نیمی از جوانان ما را زنان تشکیل داده‌اند. (بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به مردم ایران، ۲۲/ ۷/ ۱۳۹۷، <https://khl.ink/f/41673>)

پس می‌توان اذعان نمود نقش زنان در بیانیه گام دوم انقلاب، در متن، بسیار مهم و غیرقابل انکار است؛ از این‌رو نگارنده مناسب دیده است در حد امکان، نقش‌آفرینی زنان در نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را تحلیل کرده باشد؛ چراکه گاه خود بانوان از جایگاه و اثرگذاری‌شان در نظام احسن تکوین بی‌خبرند و در نتیجه این مقال باهدف نهادینه‌سازی این فرهنگ نگاشته شده است، لذا ایده مکمل بودن که نظریه دینی است و در برابر نظریه سنتی غرب (خدمت‌رسانی یک‌سویه زن) نظریه برابری و استقلال قرار دارد، مبنای مهم تمایز نقش‌هاست. پس این تمایز می‌تواند به طبیعت و عوامل فرهنگی و کارکردی بازگردانده شود؛ از آنجاکه این احکام ثابت‌اند، تمایز نقش‌ها از این

جهت تغییرناپذیرند. (زیبایی نژاد، ۱۳۸۸ش: ۲۴۹)

طبق این اصل از نهادهای سازی و رسالت زنان به خصوص در امر ترویج و نهادهای سازی سبک زندگی اسلامی سخن به میان آورده‌ایم. همچنین سبک زندگی، مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها است که مشی کلی فرد را در جهت رسیدن به اهداف و غلبه بر مشکلات تعیین می‌نماید لذا دلالت بر مجموعه عناصری دارد که به طور نظام‌مند باهم در ارتباط هستند و یک کل را تشکیل می‌دهند که همین وحدت و نظام واحد این کل را از کل‌های دیگر تمایز می‌دهد. (کاوایانی، ۱۳۸۸ش: ۱۳۵)

با توجه به تهاجم فرهنگی غرب خصوصاً با وسایل ارتباطی جدید، سبک زندگی در جوامع اسلامی با چالش‌های جدی مواجه شده است. اقدام برای بازیابی سبک زندگی اسلامی مطابق شرایط روز، از ضروریات مقابله با گرایش جامعه به سوی فرهنگ غربی است. الثفات رهبر انقلاب به این مقوله نمایانگر آن است که ایشان بسیار به «وضع اجتماعی» و «مناسبات و احوالات مردم در لایه اجتماعی»، نظر دارند و دغدغه‌ها و ملاحظه‌هایشان محدود به لایه سیاسی نیست. این امر بدان جهت است که هدف حقیقی انقلاب اسلامی، زمینه‌سازی جهت استکمال انسان و وصول آدمی به مراتب و درجات معنوی و روحی است؛ برآیند مطلوب این وضعیت، می‌تواند دست‌یابی به «سبک زندگی اسلامی» باشد؛ درعین حال واژه سنت یا سبک زندگی در ابتدا توسط مسلمانان و از روش زندگی پیامبر اکرم (ﷺ) گرفته شده است؛ لذا این مفهوم در دین مقدس اسلام از سابقه‌ای ۱۴۰۰ ساله برخوردار است.

روایات متعددی از پیامبر اکرم (ﷺ) و امامان معصومین (علیهم‌السلام) درباره زندگی باسعادت و تشویق مسلمین به رعایت دستورات دینی در کلیه مراحل زندگی در منابع اسلامی موجود است؛ هرچند از سبک زندگی اسلامی با عنوان حیات طیبه، تنها یک‌بار سخن به میان آمده، اما در جای‌جای قرآن اشارات بسیاری به آن شده است.

از اسناد روایی مشهور درباره سبک زندگی صحیح، خطبه ۱۹۳ نهج البلاغه است، به طوری که چندین فراز از این خطبه به تبیین سبک زندگی متقین می‌پردازد. اهمیت سبک زندگی

اسلامی در اندیشه رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خمینی رحمته الله علیه و پافشاری‌های مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای (دامت برکاته) در این باره، باعث شد تا متفکران و صاحب نظران به این مبحث توجه ویژه نموده و از دیدگاه‌های مختلف به بررسی آن بپردازند و آن را در حوزه علوم انسانی بیشتر مورد تحقیق و بازنگری قرار دهند.

آنچه در ادامه می‌آید لیست کتاب‌های جامع و مفید در خصوص سبک زندگی اسلامی است؛ همچون: کتاب «مفاتیح الحیات» اثر علامه جوادی آملی؛ کتاب «سیری در سیره نبوی» اثر استاد مرتضی مطهری؛ کتاب «زندگی به سبک روح الله» شامل برداشت‌ها و برش‌هایی از سیره خانوادگی حضرت امام خمینی رحمته الله علیه و به کوشش علی‌اکبر سبزیان؛ همچنین کتاب «مصرف و سبک زندگی» تلاشی از محمد فاضلی برای آشناسازی با مفهوم دقیق سبک زندگی؛ کتاب «دین و سبک زندگی» به قلم دکتر محمد سعید مهدوی کنی؛ کتاب «سنن النبوی» تألیف آیت الله طباطبایی و یا مجموعه مقالاتی که به طور مرتبط‌تر با بحث گام دوم انقلاب و سبک زندگی می‌توان نام برد: «رسالت زنان در سبک زندگی اسلامی (بیانیه گام دوم انقلاب)»، با هدف بررسی مفهوم رسالت زنان در سبک زندگی اسلامی» ارائه شده است.

روش تحقیق نیز پیمایشی و توصیفی بوده و با توجه به شرایط و مسائل و مشکلات موجود در جامعه که به ارائه راهکارهایی با توجه به بیانات و سخنان رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و سخنان سایر بزرگان پرداخته بود اما پژوهش‌های فوق، به طور مستقیم به تبیین این امر در سه بُعد زیستی، روانی و اجتماعی با توجه به منویات مقام معظم رهبری پرداخته‌اند؛ بر این اساس شیوه زندگی به هر میزان به موازین ناب اسلامی نزدیک‌تر شود، به تبع، افراد سلامت روان و رفتار خود را بازمی‌یابند و آسیب‌ها و ناهنجاری‌ها یا به طور کلی، از بین رفته و یا دست‌کم، کاهش می‌یابند و به شیوه‌ای منطقی و کارآمد مشکلات پیش‌آمده برطرف خواهند شد؛ از سوی دیگر، انقلاب اسلامی، یک انقلاب «مردم‌پایه» و به شدت «اجتماعی» است و قوام و دوام آن، وابسته به پشتوانه و بنیان مردمی‌اش است و چنانچه اوضاع و احوال

فرهنگی مردم دگرگون شود و از آموزه‌های اسلام ناب محمدی و اهل بیت علیهم‌السلام فاصله گیرد، انقلاب نیز دچار چالش می‌شود. اولین شرط داشتن جامعه‌ای انقلابی اسلامی، حفظ سلامت و تحکیم خانواده است و از آنجایی که نگاه بیانیه گام دوم انقلاب به حوزه اجتماعی است نقش‌آفرینی بانوان در حوزه خانواده و اجتماع مورد بررسی قرار می‌گیرد. قسمت اول آن به بررسی نقش‌آفرینی زنان در بُعد زیستی و سپس در بُعد روانی و در قسمت سوم با عنوان نقش اجتماعی در فرایندی از کنش‌های متقابل است که عمل به آن‌ها موجب شکل‌گیری نقش‌آفرینی زنان بر ترویج فرهنگ اسلامی بر مبنای زنده کردن مفاهیم دینی و قرآنی و منویات مقام معظم رهبری خواهد بود.

۱. نقش‌آفرینی زنان در بُعد زیستی

شناخت شخصیت انسانی زن و زمینه‌سازی برای رشد شخصیت وی در محیط خانواده، زن را بستر رشد و تعالی اعضای خانواده قرار می‌دهد که این مسئله غیرقابل‌انکار بوده و منطقی‌ترین رفتار علمی است؛ بنابراین این یک رابطه‌ی دوسویه بین دو رکن اصلی جامعه یعنی بانوان و خانواده خواهد بود بر این اساس که زن مؤثرترین عامل در انسجام، ایمنی بخشی، تربیت و هدایت دینی نهاد خانواده است؛ بارداری، زنان را آماده ایفای وظایف مهم مادری و حمایت و مراقبت از نوزاد می‌کند که این خود نمایانگر نقش مراقبت‌گرایانه‌ی مادران هست. پس از تولد نیز، مادر نخستین فرد نزدیک به کودک است که با کودک تماس مستقیم دارد.

بر این اساس امام خمینی رحمته‌الله علیه فرمودند:

«اول مدرسه‌ای که بچه دارد، دامن مادر است؛ مادر خوب بچه‌ی خوب تربیت می‌کند و خدای نخواستہ اگر مادر منحرف باشد، بچه از همان دامن مادر منحرف بیرون می‌آید».

(خمینی، ۱۳۶۳ ش: ۶ / ۱۵۷)

در روایتی نیز به نقش وراث (قبل از تولد) در تربیت اشاره نموده و فرمودند:

«اولی الناس بالکرام من عرفت فیہ الکرام؛ سزاوارترین مردمان به بزرگواری، کسی است که

بزرگواران در او ریشه دارند»؛ بر همین اساس است که نقل شده از زن دیوانه طلب فرزند نکن، یعنی از زن عاقل طلب فرزند کن چراکه وراثت از طریق زن مادر به فرزندش انتقال می یابد و در ادامه می فرماید:

«الشَّقِيَّةُ شَقِيَّةٌ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَالسَّعِيدُ سَعِيدٌ فِي بَطْنِ أُمِّهِ؛ بدبخت کسی است که در رحم مادر بدبخت شده باشد و خوشبخت کسی است که در شکم مادر خوشبخت شده باشد».
(مجلسی، ۱۳۷۴: ۵ / ۱۵۷)

از این رو توصیه مقام معظم رهبری نیز در گام دوم انقلاب عوامل انسجام خانواده را در سه عنوان «تشکیل خانواده»، «اقتصاد خانواده» و «وظایف اعضای خانواده» مطرح می نمایند و نیز ویژگی های همسر شایسته (دین داری، نجابت، صلاحیت، اخلاق، شرافت، کفویت در ایمان) را یکی از عوامل مؤثر در تشکیل خانواده معرفی می نمایند، عوامل مؤثر در اقتصاد خانواده را (جشن ازدواج، رعایت سادگی، عدم اسراف و هزینه کردن مال حرام، میزان مهریه و جهیزیه در حد توانایی والدین) بیان می دارند که این عوامل بی جهت با این نقش مهم و بی بدیل نبوده است.

همچنین مقام معظم رهبری وظایف بانوان در خانواده را که موجب تحکیم خانواده می شود را به دو مجموعه تقسیم می کنند: ۱. نگرش های مطلوب؛ ۲. وظایف عملی.

از «نگرش های مطلوب» می توان به بی اعتنایی به زخرف دنیوی، امیدواری به اجر الهی در قبال «حسن التبعل»، حفظ آبرو و اسرار همسر اشاره کرد و در بخش «وظایف عملی» بانوان در خانواده به تشویق و حمایت عملی از فعالیت های همسر و فرزندان در عرصه اجتماع، رعایت مصالح اعضای خانواده، افزایش تولیدمثل، مدیریت فضای خانواده و روحیات اعضا اشاره کرد. (مبیینی مقدس، ۱۳۹۹: ش: ۳۴)

علامه طباطبایی می نویسد:

«فالنساء هنَّ الركن الاول والعامل الجوهری للاجتماع الانسانی؛ زنان، سنگ زیرین و رکن اساسی و علت واقعی انسجام و تشکیل اجتماع خانوادگی انسان ها هستند». (طباطبایی،

۱۳۷۴: ۴ / ۲۲۳

در طول گذشت ۴۰ سال از انقلاب اسلامی متأسفانه تلاش غرب سبب شده سبک زندگی غربی در جوامع اسلامی رواج یابد که بنا به نص بیانیه گام دوم انقلاب آثار جبران پذیر و غیرقابل جبرانی در بطن جامعه اسلامی بر جای گذاشته است. سبکی که ترویج آن باعث سست شدن نهاد خانواده شده است چراکه در این الگوی غربی نهاد خانواده و نقش حقیقی زن و مرد جایگاه حقیقی خود را ازدست داده و افراد را به سوی خانواده گریزی، خانواده ستیزی و یا میل به فرد انگاری و تجرد سوق می دهد. بدون شك زنان به عنوان یکی از دو محور اصلی خانواده با توجه به ویژگی ها و توانایی های فردی خود و با شناخت دقیق این آسیب ها می توانند با عملکردی هوشمندانه در بعد خانوادگی هر آنچه اثر سوء و به نوعی اسباب ترویج سبک زندگی غربی در نهاد خانواده باشد را به درستی شناخته و با آن مقابله نمایند، این عملکرد سبب حفظ انسجام خانواده می شود.

مقام معظم رهبری در این رابطه می فرمایند:

«زن با نقاط قوت زنانه ی خود - که خدای متعال در وجود او به ودیعه گذاشته - همراه با ایمان عمیق و استقرار ناشی از اتکا به خداوند و همراه با عفت و پاک دامنی - که فضای پیرامون او را نورانیت می بخشد - می تواند در جامعه یک نقش استثنائی این گونه ایفا کند؛ هیچ مردی قادر به ایفای چنین نقشی نیست. زن مثل کوه استواری از ایمان، درعین حال مثل چشمه جوشانی از عاطفه و محبت و احساسات زنانه، تشنگان و محتاجان نوازش را از چشمه صبر و حوصله و عاطفه خود سیراب می کند. اگر زن با این خصوصیات در عالم وجود نبود، انسانیت معنا پیدا نمی کرد». (امام خامنه ای، بیانات در دیدار با اقشار مختلف مردم؛

<https://khl.ink/f/3296>، ۱۳۸۴/۰۳/۲۵

زنی که بنا بر فطرت الهی، ارتباط روحی عمیق با خدا برقرار نموده و با توکل و اعتماد به خدا و دل بستن به لطف و عنایت او، آرامش خاطر و آرامش روانی ای از جانب دین نصیبش می گردد که هرگز یأس و ناامیدی را در مراحل دشوار زندگی به دل خویش راه نمی دهد. این یعنی

رسیدن به نهایت کمال انسانیت و ثمره‌ی این اعتقاد عمیق، مقام خلیفه‌اللهی است. «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً...» (بقره: ۳۰) و چون پروردگار تو به فرشتگان گفت: من در زمین جانشینی خواهم گماشت...».

استعداد و قدرت شگرفی که خداوند در آدم قرار داده است امتیاز بزرگی است که به حق، زن و مرد را شایسته خلافت و جانشینی کرده است. (مکارم شیرازی، ۱۳۵۳ش: ۱ / ۱۷۷؛ طبری، ۱۴۲۱ق: ۱ / ۱۵۷؛ فضل بن حسن، ۱۳۷۲ش: ۱ / ۱۷۶) این شایستگی از رابطه‌ی معنوی با حق تعالی نشئت می‌گیرد. (شاه‌عبدالعظیمی، ۱۳۶۳ش: ۱ / ۱۱۰)

زن نقش به‌سزایی در رسیدن به کمال و مقام خلیفه‌اللهی افراد دارد، زیرا بخش عمده‌ای از فرهنگ جامعه به‌طور طبیعی به‌وسیله مادر به اعضای خانواده منتقل می‌گردد. مهم‌ترین نقش مادر، پس از تولد نوزاد، فراهم ساختن فضای معنوی برای تربیت دینی است. مادر، به‌عنوان کسی که بیش از دیگران در محیط خانه و با نوزاد به سر می‌برد، باید محیط خانه را به فضای معنوی تبدیل کند:

«اثر محیط زندگی بر اخلاق و رفتار انسان، به‌ویژه کودک و نوجوان بسیار مهم و سرنوشت‌ساز است. اگر محیط خانواده، محیطی معنوی و مأنوس با دعا، نماز، تلاوت قرآن و مناجات باشد، فرزندان پرورش یافته در آن محیط با معنویت و دعا آشنا می‌شوند و به تدریج، آن خلق و خور را فرامی‌گیرند.» (شایسته رخ، بهرامی، ۱۳۹۱ش: ۶۴۹)

«بدین ترتیب می‌توان بر این باور بود دامان مادر، اولین پایگاه تربیتی است که کودک علم و اخلاق و دین را می‌آموزد و این امر مخصوصاً باید در سال‌های اول زندگی پایه‌گذاری شود. به هنگامی که طفل هنوز خردسال است کلمه توحید را بر زبانش جاری سازد و گوش او را با کلمات مذهبی آشنا سازد. در چنین صورتی است که این خاطره‌ها فراموش نمی‌شود و برای همیشه جاویدان می‌ماند.» (قائم‌ی، ۱۳۶۸ش: ۱۴۹ و ۱۵۴)

در صورتی که زن تربیت یافته فرهنگ عالی اسلام باشد؛ مانع نفوذ هر مسئله غلطی در اندیشه کودک خود می‌شود چراکه شخصیت کودک در محیط انس و محبت با مادر سپری می‌شود،

ورود پرمهر و عطوفت او، سبب تأثیرپذیری عمیق کودک از رفتار و گفتار مادر می‌گردد. ماحصل و نتیجه تربیت این مادران، فرزندان فرهیخته و ایثارگری است که فرهنگ ایثار را در جامعه اسلامی تا ابد زنده نگه می‌دارند و چنین می‌توان گفت که امنیت و آرامش امروز جامعه مدیون حضور پرمصلابت این مادران و همسران و خون پاک فرزندان آنهاست.

بنابراین اصلی‌ترین محور نقش‌آفرینی بانوان در گام دوم انقلاب و تحقق سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت بر یک محور اساسی می‌چرخد و آن چیزی جز نقش مقدس مادری دین‌باور و دین‌دار نیست.

۲. نقش‌آفرینی زنان در بُعد روانی

گاه فشارهای روانی و تهدیدهای روحی، بسی مخرب‌تر از آسیب‌های جسمانی از جمله ضرب و شتم و... است که البته به علت محسوس نبودن و دشواری اثبات؛ کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد؛ با این حال اگر اختلال امنیت روانی از مصادیق عسر و حرج و سوء معاشرت محسوب گردد؛ برای فرد آسیب‌دیده حمایت‌های حقوقی در نظر گرفته شده است؛

با توجه به واقعیات موجود در بستر اجتماع، به وضوح می‌توان گفت: از بهترین ثمرات تشکیل خانواده، آرامش و امنیت خاطری است که خداوند آن را با ازدواج مرد و زن پس از آفرینش آنان، مقدر ساخته است. اگر یأس، نومیدی و اضطراب و بی‌پناهی عاطفی را از معضلات جوامع امروزی به شمار آوریم، بی‌شک باید با تشکیل خانواده سالم در استحکام آن بیندیشیم.

انسان، افزون بر نیازهای مادی و معیشتی، نیاز به محبت، صمیمیت و عشق دارد. خانواده نخستین گروه اجتماعی است که در آن نیازهای عاطفی می‌تواند، برآورده شود و عمیق‌ترین احساسات شخصی ابزار گردد، خانواده به این لحاظ کارکردی به عنوان «یک پناهگاه در دنیای بی‌عاطفه» دارد و مکانی برای آخرین پناهندگی عاطفی و استراحت است. (ر.ک: قنادان و دیگران، ۱۳۷: ۱۵۰؛ دادخواه، ۱۳۸۵: ۱۰۷؛ محسنی، ۱۳۷۶: ۳۰۴؛ روسک و وارن، ۱۳۶۹: ۱۵۳ - ۱۵۲؛ اعزازی، ۱۳۸۷: ۱۷۰؛ کافی، ۱۳۸۵: ۲۰۶؛ بستان،

۱۳۸۳ش: ۸۰؛ نوربخش، ۱۳۸۴ش: ۳۲۳؛ به نقل از هدایت نیا گنجی، ۱۳۹۰ش: ۳۱۳)

در قرآن کریم چند چیز وسیله آرامش معرفی شده است، یکی از آن‌ها «شب» است:

«وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالتَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ...» (قصص: ۷۳)

و دیگری همسر انسان است.

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا...» (روم: ۲۱)

در صورتی همسران می‌توانند مایه آرامش یکدیگر باشند که رفتارهای آنان از دو اصل مودت و رحمت که لوازمات رابطه صحیح هستند، نشئت گیرد، مودتی که در قلب ایجاد می‌گردد و رحمتی که در عمل نمایان می‌شود؛ و با توجه به این بخش از آیه «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» (روم: ۲۱) به این امر می‌رسیم که جعل مودت و رحمت در میان همسران یک جعل تکوینی است به این معنا که استعداد قبول محبت و مودت و رحمت از یکدیگر در نهاد همه گذارده شده، با علقه زوجیت آغاز گشته و با ادای حقوق یکدیگر، این محبت و مودت، بالفعل و شعله می‌گیرد تا به کمال خودش برسد، هرچند فعلیت آن نیز از خداوند افاضه می‌شود و خداوند آن را این‌طور در وجود زوجین نهادینه کرده و قرار داده است.

.
. .

همچنین مقام معظم رهبری درباره این حیطة از نقش آفرینی بانوان می‌فرماید:
«کانون خانواده، جایی است که عواطف و احساسات باید در آنجا رشد و بالندگی پیدا کند. برای یک مرد بزرگ، این همسر کاری را می‌کند که مادر برای یک بچه کوچک آن کار را می‌کند و زنان دقیق و ظریف، به این نکته آشنا هستند». (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار با اعضای شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۷۰/۱۰/۰۴، <https://khl.ink/f/2536>)
«از شگفتی‌های آفرینش همین عواطف رقیق و قلب مهربانی است که در یک زن سالم به ودیعت نهاده شده و روحیه مهرورزی و صلح‌جویی او است که می‌تواند روحیه خشن و

ناهموار مرد را تعدیل کند. خداوند این کانون متعالی و دارای قطب‌های مختلف را مکمل هم قرار داده تا چرخ هستی برمدار سازگاری و توازن و تعادل حرکت کند». (امام خامنه ای، بیانات در دیدار با اعضای شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۷۰/۱۰/۰۴، <https://khl.ink/f/2536>)

ارزش خانواده پیش از هر چیز بر پایه مودت و دوستی بین اعضای آن استوار است؛ اعضایی که انجام حقوق متقابل، آنان را در کنار یکدیگر نگاه داشته است و اگر این جریان بر اساس دوستی و تفاهم و برکنار از منیت‌ها ادامه یابد به کمال انسانی مورد انتظار خواهد انجامید. زن با ظرفیت‌های عاطفی و با استعداد خویش پناهگاهی مناسب به نام خانه و خانواده را برای خود تدارک می‌بینند و ضمن تبادل احساسات به انسجام و قوت بخشیدن روزه‌روز خانواده می‌اندیشند.

مقام معظم رهبری در نقلی دیگر می‌فرمایند:

«خانواده اگرچه از زن و مرد تشکیل می‌شود و هر دو در تشکیل و موجودیت خانواده مؤثرند؛ اما آسایش فضای خانواده و آرامش و سکونتی که در فضای خانواده است؛ به برکت زن و طبیعت زنانه است. با این چشم به زن نگاه کنند تا معلوم شود که زن چگونه کمال پیدا می‌کند و حقوق زن چیست؟». (امام خامنه ای، بیانات در دیدار با جمعی از زنان، <https://khl.ink/f/2645>، ۱۳۷۱/۹/۲۵)

این حسن و این محبت‌هاست که بنای خانواده را ماندگار می‌کند این همان خاصیت تدین و دین‌داری و مذهبی بودن و جهات خدایی را رعایت کردن است.

۳. نقش آفرینی زنان در بُعد اجتماعی

بانوان با توجه به نقشی که در عرصه‌ی خانوادگی و اجتماعی زندگی دارند، باید آگاهانه عمل کرده و با شناخت صحیح از جایگاه خود به وظایف خویش اهتمام بیشتری ورزند تا از این طریق هم با هجمه‌ها و مکر دشمنان مقابله کنند و هم موجبات تسریع در تحقق اهداف گام

دوم انقلاب را فراهم سازند. در این بخش برخی از مهم‌ترین جنبه‌های نقش آفرینی بانوان در بستر اجتماع مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بنابراین نوع رفتار والدین در هماهنگ‌سازی خواست‌ها و تمایلات از یک سو و تمایلات خانوادگی و اجتماعی از سوی دیگر و تلاش پیوسته آنان برای تأمین رفاه و سلامتی روانی خانواده و نوع برخوردشان با وظایف دینی و اجتماعی از عوامل ایجاد هسته تعاون و همکاری اجتماعی در کودک شمرده می‌شوند. از آنجاکه در دوران کودکی بنیان‌های شخصیت فرد شکل می‌گیرد، نحوه زیستن افراد معمولاً بازتاب و برگردان نحوه تربیت فرد در دوران کودکی است.

مقام معظم رهبری در مورد خانواده و نقش تربیتی زن در آن می‌فرمایند:

«از نظر اسلام، خانواده یک رکن بزرگ است. اگر باشد و سالمش باشد و تربیت درست باشد، در پیشرفت کار جامعه به صورتی که اسلام می‌خواهد، تأثیر زیادی دارد. اسلام می‌خواهد این کانون تشکیل بشود و به وجود بیاید. اگر خانواده‌ها صحیح، قوی، سالم، بی‌انحراف و طبق سنت الهی تشکیل بشوند، آن وقت جامعه، جامعه‌ی سالمی خواهد بود. در خانواده همسر و مادر عضو اصلی است. زن در این مجموعه، جای بسیار اساسی و رفیعی دارد. به همین خاطر، وقتی اصل خانواده - یعنی زن - متزلزل است، در آنجا هیچ چیزی در جای خودش قرار ندارد.» (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۰/۴/۲۰، <https://khl.ink/f/2473>)

ایشان وضعیت کنونی بانوان مسلمان ایرانی را به‌رغم توسعه حضور اجتماعی، دارای حد متوسطی از پیشرفت می‌دانند و معتقدند بانوان ایرانی هنوز در اول راه پیشرفت قرار دارند. (رک: جایگاه و نقش زن در جامعه اسلامی از دیدگاه رهبر انقلاب، سایت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، ۱۳۹۴/۰۹/۲۴)

از آنجاکه نیمی از هر جامعه را بانوان تشکیل می‌دهند، مسائل مربوط به آنان حائز اهمیت است. سیر تاریخی نشان‌دهنده‌ی این است که اجحاف‌های زیادی در حق بانوان در زمینه‌های مختلف صورت گرفته است.

خانواده به منزله نهادی اجتماعی در بستر جامعه است و از دیدگاه جامعه‌شناسان نقشی اساسی در تربیت نیروی فعال جامعه، بارور کردن توانایی‌ها و سلامت روان افراد بر عهده دارد. بدون شك هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند ادعای سلامت کند، چنانچه از خانواده‌ای سالم برخوردار نباشد و باز هیچ‌یک از آسیب‌های اجتماعی نیست که فارغ از تأثیر خانواده باشد. از نگاه قرآن، خانواده، مدرسه محبت و دوستی است.

«مادر در این مدرسه نه تنها پناهگاه، بلکه نخستین و مؤثرترین آموزگار، راهنما و الگوی کودک محسوب می‌شود. کودک به دلیل وابستگی عاطفی به مادر و محدود بودن دنیایش از همان جا اعمالش و گفتارش به تقلید از مادر- که از همه تقلیدها بالاتر است - و به تزریق مادر- که از همه تزریق‌ها مؤثرتر است - تربیت می‌شود.» (خمینی، ۱۳۶۳ ش: ۷ / ۲۸۳)

بنابراین سعادت و شقاوت کشورها بسته به وجود زنان است و این زن است که با تربیت صحیح خویش، انسان می‌سازد و کشور و جامعه را به سوی اصلاح پیش می‌برد. پس زنان باید در کسب فضایل و کمالات روحی و معنوی تلاش نمایند؛ چراکه در رشد دادن معنویت در جامعه نقش شایانی دارند. مقام معظم رهبری همچنین با تأکید بر جایگاه «مادری»، آن را وظیفه اصلی و حق زن می‌دانند و معتقد هستند جامعه غربی با محروم کردن زن از این حق به وی ظلم کرده است:

«من می‌گویم مهم‌ترین نقشی که یک زن در هر سطحی از علم و سواد و معلومات و تحقیق و معنویت می‌تواند ایفا کند، آن نقشی است که به عنوان یک مادر و به عنوان یک همسر می‌تواند ایفا کند. این از همه‌کاره‌ای دیگر او مهم‌تر است.» (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در دیدار با بانوان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا علیها السلام، ۱۳۸۶/۰۴/۱۳، <https://khl.ink/f/3390>)

از آنجاکه زنان نقش مربی را در خانواده بر عهده دارند تفکرشان بر تفکر مردان جامعه نیز مؤثر است و بدین ترتیب اصلاح زنان به اصلاح مردان و در نتیجه اصلاح جامعه منجر می‌شود: «اگر در کشوری زنان آن کشور بتوانند به این صفا، معنویت، رُفاء و تعالی فکری برسند، هیچ

مشکلی در آن مملکت باقی نمی‌ماند، یعنی زن به‌طور محسوس در مرد، تأثیر دارد. هم بر روی شوهرش، هم بر روی فرزندانش تأثیرات تعیین‌کننده‌ای می‌تواند بگذارد و لذا در واقع اصلاح جامعه با اصلاح زنان است». (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان اندیشمندان، ۱۳۷۷/۷/۱۸، <https://khl.ink/f/2910>)

«زن اگر به تربیت فرزند اهمیت داد، به بچه‌های خود رسید، آن‌ها را شیر داد، آن‌ها را در آغوش خود بزرگ کرد، برای آن‌ها آذوقه‌های فرهنگی، قصص، احکام، حکایت‌های قرآنی، ماجراهای آموزنده فراهم کرد و در هر فرصتی به فرزندان خود مثل غذای جسمانی چشاند، نسل‌ها در آن جامعه، بالنده و رشید خواهند شد». (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰، <https://khl.ink/f/7284>)

اسلام به‌عنوان مکتبی انسان‌ساز، بیشترین توجه را به ولی خانواده مخصوصاً مادر دارد. از این رو، این نهاد مقدس را کانون تربیت می‌شمرد. پدر و مادر مسئول تربیت فرزندانشان به سبک اسلامی هستند و بر اساس حدیث شریف پیامبر اکرم (ﷺ) به فرزندان خود احترام کنید و با آداب و روش پسندیده با آن‌ها معاشرت نمایید. (مجلسی، ۱۳۷۴: ۲۳ / ۱۱۴)

وجود والدین خصوصاً مادر، نحوه پاسخگویی آنان به کودکان در مورد مسائل دینی، اخلاقی و تربیتی، نحوه تعامل آنان با رویدادهای زندگی و ایجاد انگیزه در کودک یا سهل‌انگاری در آموزش ادب و آداب دینی، همه متأثر از نوع برخورد و چگونگی واکنش به آن‌ها است.

در دیدگاه رهبری، مناسب‌ترین زمینه برای فعالیت اجتماعی بانوان عرصه‌های علمی است.

«برترین زنان تاریخ کسانی هستند که از خودشان خرد، اراده، تصمیم درست و شخصیت انسانی نشان داده‌اند». (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان اندیشمندان، ۱۳۷۷/۷/۱۸، <https://khl.ink/f/2910>) بانوان باید به خودباوری برسند و شخصیت واقعی‌شان را اظهار کنند. یعنی شخصیتی که تحمیلی یا تلقینی نیست. باید به زن فرصت داده شود تا استعدادهای عظیمی را که در درونش به‌طور بالقوه وجود دارد، بالفعل

کند. از نظر رهبر انقلاب هدف از تعلیم و تربیت بانوان صرف اشتغال یا رسیدن به مناصب بالا نیست؛ زن باید شأن انسانی خود را در جامعه پیدا کند. شخصیت و اعتماد به نفس پیدا کند و این تصور که نسبت به مرد یک موجود درجه دوم و بازیچه خواسته‌ها و اراده مرد است، از بین برود. (رک: جایگاه و نقش زن در جامعه اسلامی از دیدگاه رهبر انقلاب، سایت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، ۱۳۹۴/۰۹/۲۴)

در این مسیر، خود بانوان نقش اصلی را بر عهده دارند و باید مسئولیت‌ها، وظایف و جایگاه خود را در نظام اسلامی بیابند. مجالس زنانه نباید به سمت صحبت‌های پوچ سوق پیدا کند؛ مقابله با آثار به‌جامانده از فرهنگ قدیمی که به سطحی‌نگری بانوان و عدم پیشرفت آن‌ها دامن می‌زند، کاری است که جمعیت بانوان باید انجام بدهد. کسب علم و دانش توسط آنان موجب اعتلای تفکر خلاقانه اعضای خانواده می‌شود. با سواد بودن بانوان یکی از عوامل مؤثر در فرهنگ‌سازی صحیح اسلامی است. چراکه با کسب علم در انتخاب فرهنگ صحیح برای ایجاد سبک زندگی اسلامی دچار تزلزل نمی‌گردد. از نقطه نظر رهبر معظم انقلاب:

«خانم‌های باسواد و تحصیل‌کرده، خانم‌های اهل معرفت که باید وارد یک میدان مبارزه صحیح برای مسئله زن شوند، به نظر من کوتاهی می‌کنند». (امام خامنه‌ای، بیانات رهبری در دیدار با زنان نماینده مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۶/۶/۳۰، <https://khl.ink/f/17974>)

تاکنون در عرصه‌های علمی و پژوهشی بانوان رشد مطلوب اما ناکافی داشته‌اند یکی از دلایل این رویه رواج سبک زندگی غربی است. غلبه نگرش مدرک‌گرایی به جای علم‌آموزی حقیقی و یا پرداختن به علوم که مبنای کاملاً غربی داشته و باروح و فطرت زنانه آمیختگی ندارد و نمی‌تواند وی را در بستر خانوادگی و تربیتی نسل آینده کمک شایانی رساند و همچنین گسترش نگاه تساوی بین زن و مرد که از جمله دیگر آثار سوء رواج این الگوست که سبب انحصار ابعاد فعالیت بانوان شده به طوری که خصوصاً با ورود به عرصه‌های اشتغال،

آنان را حتی از ایفای مطلوب نقش همسری و مادری بازمی‌دارد.

از نقطه نظر رهبر معظم انقلاب در درجه اول، این بانوان هستند که باید برای حل مشکلات قشر خودشان اقدام کنند. جامعه بانوان باید کار فرهنگی را در اولویت خود قرار دهند و دادن شناخت و آگاهی به قشر بانوان، آن‌ها را در برابر تهاجم فرهنگی دشمن مقاوم می‌سازد. بانوان هستند که باید نگاه غلطی را که نسبت به آنان و مسائل مربوط به جنسیت وجود دارد، تصحیح کنند و متولی مسائل خویش شوند. حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه) لزوم تعلیم و تعلم را همراه و همزاد با تهذیب نفس می‌دانند و در این باره می‌فرمایند:

«دخترم! پیمبران مبعوث شدند تا رشد معنوی به بشر دهند و آنان را از حجاب‌ها برهانند».

(خمینی، ۱۳۶۳ش: ۱۸ / ۴۴۵)

«شما می‌دانید که فرهنگ اسلام در این مدت مظلوم بود، در این مدت چند صدسال، بلکه از اول بعد از پیغمبر ﷺ تا برسد به حالا فرهنگ اسلام مظلوم بود، احکام اسلام مظلوم بودند و این فرهنگ را باید زنده کرد و شما خانم‌ها همان طوری که آقایان مشغول هستند، همان طوری که مردها در جبهه علمی و فرهنگی مشغول هستند، شما هم باید مشغول باشید».

(خمینی، ۱۳۶۳ش: ۲۰ / ۹)

در اوایل انقلاب اسلامی با توجه بدان که حرکت‌های فرهنگی بانوان مورد توجه و تأیید قرار گرفت بستر مطلوبی برای نقش‌آفرینی بیشتر فرهنگی آنان در تمام ابعاد با توجه به بینش‌های دینی ایجاد شد اما در ادامه غلبه سبک زندگی غربی بر فرهنگ جامعه، بانوان را از این مسیر دور و درگیر تغییر فرهنگی در تمام ابعاد داشت به طوری که با مشغول ساختن آنان به امور نه چندان مهم آنان را از فطرت و استعدادهای خویش درزمینه‌های فرهنگی و تحول ساز اجتماعی دور ساخت. حال بانوی طراز انقلاب در گام دوم انقلاب با احیای مجدد نقش فرهنگی خویش در جامعه با تکیه بر سبک زندگی اسلامی می‌تواند تحول‌آفرین و فرهنگ‌ساز برای جامعه باشد.

از نظر رهبری داخل کردن بانوان به متن انقلاب، یکی از کلیدهای اساسی پیروزی هر

انقلابی است:

«اگر حضور زنان در نهضت انقلابی ملت ایران نمی‌بود، به احتمال زیاد این انقلاب به این شکل پیروز نمی‌شد یا اصلاً پیروز نمی‌شد یا مشکلات بزرگی در سر راه آن پدید می‌آمد. بنابراین حضور زنان مشکل‌گشا بود. در جنگ هم همین‌طور بود، در مسائل دیگر از اول انقلاب تا به حال هم همین‌گونه بوده است. بنابراین تلاش زیادی شده است.» (امام خامنه ای، بیانات رهبری در اجتماع هزاران نفری بانوان به مناسبت میلاد حضرت زهرا علیها السلام، <https://khl.ink/f/799>، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰)

رهبر انقلاب در بیانی دیگر می‌فرماید:

«اگر زنان در یک حرکت حضور پیدا کنند، یک حضور جدی و آگاهانه و از روی بصیرت، آن حرکت به طور مضاعف پیشرفت خواهد کرد.» (امام خامنه ای، بیانات رهبری در دیدار با شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «زنان و بیداری اسلامی»، <https://khl.ink/f/20388>، ۱۳۹۱/۰۴/۲۱)

امام خمینی (رحمه الله علیه) می‌فرماید:

«امروز باید خانم‌ها به وظایف اجتماعی و دینی خودشان عمل کنند و عفت عمومی را حفظ کنند و روی آن عفت عمومی کارهای اجتماعی و سیاسی را انجام دهند.» (خمینی، ۱۳۶۳ ش: ۱۶ / ۱۱۶-۱۱۴)

در زمینه‌ی نقش سیاسی بانوان تاکنون نفوذ سبک زندگی غربی نسبت به سایر لایه‌ها در این زمینه اثرگذاری کمتری داشته است شاید بدان جهت که غرب اساساً نقش سیاسی خاصی برای آحاد بانوان جامعه در نظر نمی‌گیرد هرچند برای تزلزل نقش سیاسی بانوان در جامعه اسلامی تلاش کرده‌اند و تأثیرات اندکی نیز در این زمینه داشته‌اند اما در واقعیت همچنان بانوان نقش و هویت سیاسی خویش را در جامعه حفظ نموده‌اند و صرفاً نیازمند پویایی بیشتر در این زمینه هستند تا فاصله‌ی میان نقش سیاسی امروز با آنچه مورد احتیاج گام دوم

انقلاب هست را تقلیل دهند.

جمع‌بندی

منویات رهبر انقلاب در آخرین فراض توصیه‌های بیانیه گام دوم (سبک زندگی) مؤید آن است که این مهم آن قدر ژرف و حساس است که به طور مجمل نمی‌توان آن را در بیانیه گام دوم انقلاب مطرح نمود. نکته دیگر آنکه ایشان صراحتاً عنوان می‌نمایند که رواج سبک زندگی غربی در طول سالیان متمادی باعث ایجاد آثار سوء الگوی غربی در جامعه اسلامی شده که بخشی قابل جبران بوده و دسته‌ای دیگر غیرقابل جبران است.

با توجه به فرمایشات معظم له سعی شد در ابعاد زیستی، روانی، اجتماعی به برخی از ویژگی‌های مثبت و آسیب‌های فراوان نقش بانوان در جامعه اشاره شود که بانوی گام دوم انقلاب بتواند با شناخت این ویژگی‌ها سبک زندگی اسلامی را جایگزین آن کند. اولین اهتمام مجاهدانه‌ی آنان چیزی جز قوت بخشی به استحکام نهاد خانواده نیست که این امر در عملکردی هوشمندانه با ایمن‌سازی این کانون و هدایتگری مدبرانه و معرفت‌افزایی دینی در بُعد خانوادگی توسط بانوان قابل‌دستیابی است.

همچنین نقش آفرینی زن مسلمان در جامعه اسلامی مخصوصاً در مسائل اجتماعی در هر زمان و دوره می‌تواند راهگشای مشکلات اجتماعی در جامعه باشد و از آنجاکه خانواده بهترین منبع الهام، شکل‌گیری شخصیت، رفتار و هنجارهای اجتماعی (فرهنگی، علمی، سیاسی) است، با حرکت مطلوب و سازمان‌یافته خود می‌تواند الگوی مناسب اجتماعی (فرهنگی، علمی، سیاسی) را در اعضای خود ایجاد نماید. از نظر رهبری شخصیت‌والای زن هنوز آن‌طور که باید و شاید در خانواده و جامعه ترسیم نشده است.

بر مبنای منویات رهبر مکرم انقلاب آنچه حتی در زمینه‌ی اجتماعی باعث آسیب شده و جلوی نهادینه شدن سبک زندگی اسلامی را گرفته است رواج سبک زندگی غربی است. بانوان در عرصه‌ی اجتماعی از منظر بعد علمی علاوه بر نقش آفرینی تعلیمی می‌توانند به عنوان منادیان حق با بصیرت‌افزایی و آگاهی بخشی به هم‌قشران خود گام‌های مؤثری را در

زدودن سبک زندگی غربی و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی در گام دوم انقلاب بردارند. مشکل‌سازترین عامل در بخش فرهنگی رواج خوی اشرافی‌گری فاصله گرفتن از تأمین نیازهای واقعی و گرایش به میل‌سازی دروغین در بستر خانواده و اجتماع است؛ این نگرش غربی عامل اصلی بروز تعارضات فرهنگی در جامعه اسلامی است بانوان باروی آوردن و گسترش ارزش‌های فرهنگی - دینی در جامعه می‌توانند نه تنها جلوی بروز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی را بگیرند بلکه رشد و اعتلای فرهنگی را در راستای تمدن‌سازی به پیش برند.

حضور بیش‌ازپیش بانوان در عرصه‌های سیاسی بر مبنای آنچه در سبک زندگی اسلامی مشخص شده و الگوهای طراز جهان اسلام همچون فاطمه زهرا (سلام‌الله علیها) بدان اهمیت داشته‌اند می‌تواند ناجی کشور در میان حمله‌های سنگین دشمنان باشد دشمنانی که از هیچ تلاشی برای نابودی انقلاب فروگذاری نمی‌نمایند.

نتیجه‌گیری

با توجه به تلاش در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی که رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم بر آن تأکید نمودند؛ پس برای تشکیل تمدن اسلامی باید بستری مهیا شود که آن بستر ایجاد سبک زندگی اسلامی در جامعه است که بی‌شک زنان می‌توانند به‌عنوان نقش‌آفرینان این عرصه با یک حرکت هوشمندانه و همه‌جانبه (از جهت زیستی، روانی، اجتماعی) و کاملاً علمی، بازهم در صحنه‌ی حضور اجتماعی امروز خود، افتخارآفرین باشند.

چراکه در طول گذشت ۴۰ سال از انقلاب اسلامی بانوان مسلمان ایرانی نقش‌آفرینی‌های بی‌بدیلی داشتند به طوری که توانسته‌اند الگوی سایر بانوان جهان واقع شوند؛ از این رو بیان سبک زندگی اسلامی به‌عنوان آخرین توصیه در بیانیه گام دوم انقلاب مؤید آن است که پایه‌ای‌ترین بستر برای تحقق هرچه مطلوب‌تر اهداف و سایر توصیه‌های موجود در بیانیه بستر احیا و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی است.

چراکه مقام معظم رهبری سبک زندگی غربی را عاملی می‌دانند که جامعه اسلامی را از طراز

حقیقی خود دور ساخته و فاصله میان هست تا و باید‌ها را ژرف نموده حال که اصلی‌ترین نهاد جامعه خانواده و مؤثرترین نقش آفرینی در آن بر عهده‌ی بانوان است می‌توان گفت رسالت حقیقی بانوان در گام دوم انقلاب عملیاتی کردن سبک زندگی اسلامی در بُعد خانوادگی و اجتماعی است.

بانوان با شناخت عمیق از سبک زندگی اسلامی می‌توانند در حرکتی هوشمندانه آثار سوء سبک زندگی غربی را از نهاد مقدس خانواده و جامعه اسلامی پاک نمایند. آنان با انسجام دهنی و ایمنی بخشی بستر خانواده همچنین تهذیب نفس و تربیت نسلی با هویت و باطنی کاملاً اسلامی و مورد نیاز گام دوم انقلاب با اتخاذ پیشرفت‌های علمی و ایفای نقش تعلیمی به ویژه در باب آموزه‌های دینی و معرفتی پرکاربرد و همراه سازی بانوان دیگر در این راستا بر روی فرهنگ جامعه تأثیر گذاشته و پایه‌های بینش سیاسی - انقلابی آحاد ملت را قوت بخشند و هم‌زمان تأثیر بسزایی در تحقق سایر اهداف و توصیه‌های مرتبط با گام دوم انقلاب در بسترهای (علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی) که در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب وجود دارد داشته باشند و نیز می‌توانند زمینه ایجاد حرکت و پویایی هدفمند خود و آینده‌سازان کشور را در جهت شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی و بیداری اسلامی سایر جوامع فراهم نمایند و به‌عنوان بانوی طراز انقلاب الگویی برای سایر بانوان عالم باشند.

راهکارها

۱. یکی از خلأهای جدی که سبب نفوذ سبک زندگی غربی در جامعه اسلامی شد عدم آشنایی دقیق خانواده‌ها به‌ویژه بانوان با سبک زندگی اسلامی بود بدون شك آشنایی دقیق و عمیق آنان با مضامین سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های سبک زندگی غربی می‌تواند کمک شایانی به نقش آفرینی هوشمندانه بانوان و نهادینه‌سازی این سبک در جامعه اسلامی داشته باشد.

۲. تحقق الگو سبک زندگی اسلامی راهکاری مؤثر و کارآمد برای مقابله با ارزش‌های غرب در

جامعه اسلامی است. لازمه تحقق آن حضور فعال بانوان به‌ویژه نخبگان در اندیشه‌های علمی و تخصصی حوزه بانوان است تا با ارائه برنامه‌ای جامع از الگوی سبک زندگی اسلامی به تفکیک نقش‌های موجود در نهاد خانواده و برنامه‌ریزی دقیق برای جامعه هدف بانوان نیاز آحاد جامعه را در شناخت عمیق سبک زندگی اسلامی پاسخ دهند.

۳. تبیین الگوی سبک زندگی متناسب با مقتضیات عصری و رواج سبک زندگی اسلامی در فضای رسانه و معرفی بانوانی نقش‌آفرین بر مبنای الگوی سبک زندگی اسلامی مورد انتظار است.

۵. تقویت روحیه جمع‌گرایی در برابر روحیه فرد انگاری حاصل از سبک غربی می‌تواند تأثیر بسزایی در بسیج نمودن جامعه بانوان برای ایجاد تغییر و روی‌آوری به سبک زندگی اسلامی خصوصاً در بُعد نقش‌آفرینی‌های اجتماعی داشته باشد.

۶. ایجاد کانون‌های آموزشی جهت آموزش مهارت‌های مرتبط با سبک زندگی اسلامی برای پر کردن اوقات فراغت بانوان نیز شیوه‌ی دیگری برای تسریع نهادینه‌سازی همه‌جانبه‌ی سبک زندگی اسلامی هست.

۷. مهیا نمودن نمایشگاه‌های دائمی و یا مناسبتی با نام «سبک زندگی اسلامی» و ارائه هر آنچه در قالب خوراک، پوشاک، محصولات فرهنگی و جلسات روشنگری در این مکان‌ها، شیوه دیگری برای اغنیا نیاز خانواده‌هاست.

. منابع و مأخذ

* قرآن کریم

- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۲/۱۰/۶.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۸۰/۱/۲.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۹/۱۲/۲۳.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۸۰/۱/۲.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۶/۲/۱۰.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۷/۱/۱۹.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۶/۲/۱۰.
- بیانات رهبری در خطبه‌ی عقد، ۱۳۷۰/۴/۲۰.
- بیانات رهبری در دیدار با جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰.
- بیانات رهبری در مصاحبه با مجله زن روز، ۱۳۶۶/۱۲/۱۳.
- بیانات رهبری در دیدار با جمعی از زنان، ۱۳۷۱/۹/۲۵.
- بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان قرآن‌پژوه، ۱۳۸۸/۷/۲۸.
- بیانات رهبری در دیدار با اقشار مختلف مردم، ۱۳۸۴/۰۳/۲۵.
- بیانات رهبری در دیدار با جمعی از بانوان اندیشمندان، ۱۳۷۷/۷/۱۸.
- بیانات رهبری در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵/۱۲/۲۰.
- بیانات رهبری در دیدار با شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «زنان و بیداری اسلامی»، ۱۳۹۱/۰۴/۲۱.
- بیانات رهبری در مصاحبه پیرامون جایگاه زن در جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۱۲/۱۴.
- بیانات رهبری در دیدار با زنان نماینده مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۶/۰۶/۳۰.
- بیانات رهبری در گفت و شنود به مناسبت میلاد حضرت زهرا (سلام‌الله علیها)، ۱۳۷۷/۰۷/۱۸.

- بیانات رهبری در دیدار با اعضای شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ۱۳۷۰/۱۰/۰۴.
- بیانات رهبری در دیدار با جمعی از پرستاران به مناسبت میلاد حضرت زینب کبرا (سلام الله علیها) و روز پرستار، ۱۳۷۰/ ۸/ ۲۲.
- بیانات رهبری در دیدار با بانوان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا علیها السلام، ۱۳۸۶/۰۴/۱۳.
- بیانیه گام دوم انقلاب مقام معظم رهبری، www.khamenei.ir.
- خمینی، روح الله، ۱۳۶۳ش، صحیفه امام، تهران، ج ۱۸، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمه الله علیه).
- زیبایی نژاد، محمدرضا، ۱۳۸۸ش، هویت و نقش های جنسیتی (مجموعه مقالات نقش های جنسیتی از دیدگاه اسلام با نگاهی به علوم اجتماعی)، قم: چاپ اول، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
- شاه عبدالعظیمی، حسین، ۱۳۶۳ش، تفسیر اثنی عشری، تهران، ج ۱، میقات.
- شایسته رخ، الهه، بهرامی، شایسته، ۱۳۹۱ش، اندیشه های راهبردی زن و خانواده: نقش مادر در تربیت دینی کودک (با تأکید بر ادبیات شفاهی، مطالعه موردی لالایی)، بی جا، نشر پیام عدالت.
- طباطبایی، سید محمدحسین، ۱۳۷۴ش، المیزان فی تفسیر القرآن، مترجم: موسوی، محمدباقر، قم، ج ۴، ج ۷، ج ۱۶، چاپ پنجم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
- طبری، فضل بن حسن، ۱۴۲۱ق، جامع البیان، ج ۱، ج ۷، ج ۲۱، بیروت، دارالمعرفة.
- طبرسی، فضل بن حسن، ۱۳۷۲ش، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، ج ۱، ج ۸، ج ۱۶، چاپ سوم، ناصر خسرو.
- قائمی، علی، ۱۳۶۸ش، نقش مادر در تربیت، تهران، نشر امیری.
- مجلسی، محمدباقر، ۱۳۷۴، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار علیهم السلام، بیروت، ج ۱،

ج ۲۳، دار‌احیاء التراث العربی.

مبیینی مقدس، مجید، ۱۳۹۹ش، خانواده در منظومه ماه، تهران، پژوهش‌های اسلامی رسانه صدا و سیما.

مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۵۳ش، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه.

هدایت نیا گنجی، فرج‌الله، ۱۳۹۰ش، مجموعه مقالات اندیشه‌های راهبردی زن و خانواده، تهران: چاپ اول، پیام عدالت.

مقالات:

کاویانی، محمد، ۱۳۸۸ش، «تربیت اسلامی گذر از اهداف کلی به رفتاری»، پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآن کریم، دوره ۱.